

Anděl české domácnosti

Za první republiky bylo poměrně běžné, aby ženě s domácností pomáhala další osoba, k tomuto účelu najatá. Komunisté to na čtyřicet let zatrhlí a dali vzniknout takzvaným dvěma směnám. Od doby, kdy se změnil politický režim, letos uplyne dvacet let. Vracejí se hospodyně a „paní na úklid“ do českých domácností?

Socialistická údernice přišla ze zaměstnání domů, navlékla zástěru a jala se vytvářet v panelákovém 2+1 s umakartovým jádrem večeři a také musela zlikvidovat kopu vypraného a vyžehleného prádla a po všech umýt

nádobí. „Mít hospodyně bylo nemyslitelné, protože to představovalo vykořisťování člověka člověkem na konkrétním případě,“ vysvětluje PhDr. Jana Duffková, CSc., z Katedry sociologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy. „Nicméně pokud

vím, manželky funkcionářů KSČ občas pomocnice do domácnosti mívaly. Oficiálně se to nesmělo a možná by to bývalo bylo i trestné, ale výjimky existovaly.“ Jedna z mála takových výjimek se kupodivu mohla objevit i na obrazovce černobílých

televizorů – oblíbená postava populárního seriálu Nemocnice na kraji města, hospodyně primáře Sovy Ema. Běžná žena si ale dělala hospodyně sama, maximálně jí s domácností pomáhala její či manželova matka. „To mělo za následek tezi, kterou v té době – částečně z nutnosti a částečně z hrdosti – matky vštěpovaly svým dcerám: Dobrá žena zvládne obojí. Dobrá žena je ta, která zvládne chodit do zaměstnání i starat se o domácnost, bez ohledu na to, jak ji to vyčerpává,“ říká PhDr. Duffková, která

zjistila, že některé její studentky pozorují tuto zastaralou „součást genderové hrdosti“ ještě u svých starších sester.

Musí být chytrá

Jenže už na počátku devadesátých let pracovně vytížené ženy zjistily, že nemohou stihnout obojí. Začaly podnikat, věnovat se práci, která je bavila a uspokojovala, nikoli práci, kterou jim vládnoucí strana bývalého režimu předurčila. A uvědomily si, že když už najdou chvilku volného

času, raději by ji strávily nad knížkou nebo s dětmi než „šúrováním“ bytu. Tak se zařídily jinak – rozhodly se najít si pomocnici. Čtyřicetiletá velmi úspěšná podnikatelka Alena vzpomíná: „Ještě před deseti lety bylo velmi obtížné najít někoho opravdu dobrého. Tradice byla v naší zemi přerušena a ženy považovaly tuhle práci za něco, co je pod jejich úroveň. A ani já jsem v tom neměla úplně jasno. Myslela jsem si, že potřebuji uklízečku. Ale s žádnou, kterou mi z agentury přivedli, jsem nebyla spokojená. Vybrali mi nějakou paní, já jsem jí vysvětlila, co chci, a když jsem přišla z práce, tak jsem zjistila, že to neudělala. Zapomněla na to, nedošlo jí to...“ Po nějakém čase Aleně kolegové ve firmě poradili, ať zkuse místo uklízečky hledat hospodyně. A trefili se do černého. „Hospodyně už totiž musí být ženská, která je chytrá. Musí myslet za vás. Doporučili mi jednu mladou ženu. Když přišla, bylo mi hned jasné, že to je ona. Začala se totiž ptát na ty správné věci, třeba: Jak dělíte prádlo? Máte svou oblíbenou čistírnu? Používáte nějaký speciální výrobek na tenhle nerez? Po předchozích neblahých zkušenostech jsem ji ještě asi tři měsíce dost hľadala, ale pak mi došlo, že se na ni opravdu můžu ve všem spolehnout,“ vypráví dnes Alena. Bývalá barmanka Hanka jí padla do oka natolik, že její domácnost vede už deset let. Zpočátku, když byl Alenin syn malý, k ní chodila každý pracovní den, dnes přichází třikrát týdně. Rodina s Hankou slaví narozeniny, svátky a když jede Hanka na dovolenou, často s sebou bere Alenina syna. Alena říká: „Ona tehdy prostě začala vést mou domácnost. A když jsem někdy zjistila, že budu v kanceláři minimálně do osmi večer, věděla jsem, že Hanka vyzvedne syna ze školky a bud' s ním doma počká, než se vrátím, nebo mi ho přiveze do práce. Nejdřív byla zaměstnaná u agentury, a my jsme platili té agentuře. Až po roce nám řekla, kolik jí dávají peněz. Přesně už si ta tristní čísla nepamatuju, ale bylo to okolo padesáti procent z částky, kterou jsme platili. Takže jsme ji zaměstnali sami, abychom ji mohli platit tak, jak si zaslouží – tehdy ještě nebyly ve smlouvách hospodyně s agenturami žádné odstavce, které by bránily hospodyně stát se zaměstnancem toho, komu ji agentura zprostředkuje. Odvádím za Hanku zdravotní a sociální pojištění a plat jí za těch deset let výrazně vzrostl. Není to pro mě a mou rodinu jen nějaká hospodyně, ale prostě naše Hanka.“

Tři hodiny týdně

Hospodyně na plný úvazek si mohou dovolit pouze rodiny s výrazně nadprůměrnými

příjmy. Stále více lidí z takzvané střední třídy, zvláště ve větších českých městech, si už ale u agentur začíná objednávat hospodyně, která přichází do domácnosti jednou až dvakrát týdně třeba na tři hodiny. Vyžehlí, vyluxuje, vytře podlahu, postará se o koupelnu, utře prach nebo udělá cokoli dalšího, na čem se zákazník s agenturou domluví. On pak může zůstat déle v kanceláři nebo jít do kina, aniž by ho doma hned po příchodu praštil do očí koberec, který už zoufale potřebuje vysavač. Ceny takové pomocnice se pohybují zhruba od 135 do 200 korun bez DPH za hodinu práce. Pak už záleží jen na tom, jak velký je váš dům či byt a jaké domácí práce hospodyně zadáte. Pokud si „paní na úklid“ najdete sami, může vás to stát méně, ale je třeba si uvědomit, že agentury za své hospodyně ručí, kontrolují jejich trestní bezúhonnost, vzdělávají je v oboru a mají pojištění, takže kdyby vám hospodyně doma něco rozbila, agentura vám škodu zaplatí. Bára Černá, majitelka a ředitelka agentury Hospodynky.cz, vysvětluje: „Všechny naše hospodyně školíme, protože se neustále mění materiály, z nichž mají lidé postavené a vybavené domy. Na kožené povrchy existuje spousta přípravků, na okna spousta jiných... Zákazníci také požadují stále víc a víc služeb, třeba sekání zahrady. Hospodyně by byla sice ochotná zahradu sekat, jenže

nikdy to nedělala, takže ji to naučíme. Některé z nich, hlavně Ukrajinky, neumějí na začátku školení ani pořádně žehlit – košili žehlí jako tričko, nevědí, jak žehlit na rukávníku, jak správně složit triko. Všechno je naučíme a teprve pak mohou jít pracovat do některé z domácností. Poprvé tam jedeme s nimi, představíme je zákazníkovi, seznámíme je s bytem, předáme klíče, zjistíme, nač je třeba dávat pozor, co přesně zákazník požaduje.“ Kvalitních hospodyně je ale nedostatek. Eva Kopečná, jednatelka společnosti Domestica, která je na českém trhu už od roku 1995, říká: „Rozhodně to neprobíhá tak, že zavoláte do agentury, a ta vám předloží deset karet hospodyně, z nichž si nakonec vyberete

nemusí stydět, protože pomáhá lidem a aby to dělala dobré, musí být chytrá, dávat si věci do souvislostí. Projde náročným školením a v domácnosti si musí poradit se spoustou záležitostí – s úklidem podlahy z leštěné žuly, vyžehlením halenky Versace se složitými sámkami, páipající a blikající myčkou, pračkou, troubou... A paní domácnosti se k ní rozhodně nechová jako k nějaké podřadné služce, protože když odvede svou práci dobře, je jí za to vděčná a váží si jí.“

Předsudky a stud

Pětapadesátiléta Helena se živí jako hospodyně už šestnáct let a je velmi spokojená. Předtím pracovala v kanceláři a když firma zanikla, hledala zaměstnání jen na půldne, aby se mohla věnovat dětem. Kamarádka jí řekla o paní, která shání hospodyně, a Helena se rozhodla to zkoušet. „V té rodině, kde jsem před šestnácti roky začínala, pomáhám dodnes a s paní domu si tykáme, v létě grilujeme a společně slavíme třeba narozeniny. V současnosti chodím do dvou domácností. Kromě téhle, kde mám stovku na hodinu, ještě k jedněm skutečně majetným lidem, kteří mají hodně veliký dům a platí mi dvojnásobek. I ta bohatá paní je velmi milá a když je potřeba umýt okna, jde je umývat se mnou, protože ten dům je skutečně rozlehлý. Měla jsem vždy štěstí

Muži své hospodyně víc honí.

podle toho, která žena vám na fotce připadá nejsympatičtější. V této zemi bylo totiž lidem čtyřicet let vtloukáno do hlav, že jsou si všichni rovní. Žena se základním vzděláním, která nic neumí, ohirnuje nos nad tím, že by měla „posluhovat“ nějakému doktorovi, jenž operuje prezidenta, protože ona je přece něco na úrovni! Přitom za povolání hospodyně se

HOSPODYNĚ uklídí rychleji a lépe než vy

na velmi slušné lidi. Pro ně je velká úleva, že k nim někdo dvakrát týdně přijde. Když si na to, že u nich uklízíte, zvyknou, jsou rádi a vaši práci oceňují," vypráví Helena. Když si na to zvyknou – to je stále trochu problém. Předsudky přetravávají, a to jak mezi muži, tak mezi ženami. Bára Černá líčí: „Jednou k nám do agentury přišel pán s tím, že chce své manželce dát jako dárek služby hospodyně, ale zároveň říkal, že si není jistý, zda tím ženě udělá radost. A jeho obavy se potvrdily – zanedlouho mi poslal e-mail, že jeho žena prohlásila, že nic takového nechce, nikomu cizímu nedůvěruje a poslala ho s tím do jistých končin. Ale podařilo se mi ji po telefonu přesvědčit, at' to alespoň zkusi. Vysvětlila jsem jí, že tím nepomůže jen sobě, ale hlavně té holce, která si potřebuje vydělat peníze. A že v téhle době už je to naprostě normální a většina zákazníků, kteří si dnes hospodyně nemohou vynachválit, měla zpočátku také obavy. Teď tam na zkoušku jednou týdně chodí jedna naše hospodyňka, která je velmi důvěryhodná a má se zákazníky výjimečnou trpělivost. Myslím, že je to na dobré cestě. Na tomto příkladu je patrné, že zdejší lidé si na to, mít pomocnici v domácnosti, stále ještě teprve zvykají. Na venkově je to samozřejmě ještě horší než ve městech.“ Bára ví, o čem mluví, její firma se sídlem v Praze má totiž několik poboček po celé republice a dohromady dává práci asi 150 ženám-hospodynkám.

V Plzni se jí daří, ale například v Českých Budějovicích si po půlročním působení stále ještě nenašla zákazníky. Nelze říci, zda předsudky trpí více ženy, nebo muži – záleží především na tom, kde ten který člověk vyrostl. „Existuje typ žen, které si domácnost chtějí vést jedině samy a nesnesou, aby v ní figuroval kdokoli jiný,“ vysvětluje Bára. „Jiné ženy se za to, že by rády měly hospodyně, stydí. Před sousedy, před manželem... Pokud hospodyně v rodině odmítá muž, bývá tomu tak především z ještěnosti. On prostě žárlí na to, že je jeho partnerka v zaměstnání úspěšná, a košile mu proto bude žehlit někdo jiný než ona. Pak záleží na tom, jak je ohleduplný a zda si uvědomí, že jeho žena má najednou čas jít s ním do kina.“

Minimální riziko

„Když jsme v polovině devadesátých let začínali, ve většině domácností naše hospodyně pracovaly tajně,“ vzpomíná Eva Kopečná. „Prostě tak, aby o tom nevěděla sousedka, před níž měla v případě, že by hrozilo prozrazení, hospodyně vystupovat jako kamarádka naší klientky. Někdy o ní nesměl vědět ani manžel, který nechtěl, mít

doma cizí ženskou". Jenže jeho žena toužila chodit do práce, zároveň mít čistý byt, a prostě to nestihala. Dnešní generace už ale skutečnost, že si najímá paní na úklid, nebenejak nikterak tragicky. To, že ženě někdo pomáhá

že za 2000 korun měsíčně, které si na to vyčlení, jim pravidelně jednou týdně přijde vyžehlit, vytřít a vyluxovat paní, která to zvládne lépe než oni, a díky tomu budou mít čas na něco jiného.“

Obavy z toho, že by hospodyně zákazníka okradla nebo že zákazník neprávem hospodyně obviní z krádeže, jsou v případě zprostředkování hospodyně přes agenturu téměř zbytečné. „Z praxe vím, že zákazník opravdu potřebuje, aby měl doma uklizeno, a nestane se, že by hospodyně neoprávněně z něčeho nekalého obviňoval. A ty ženy u nás při několikakolovém přijímacím řízení procházejí psychotesty, ručíme za jejich serióznost,“ říká Eva Kopečná. Bára Černá

Hospodyně chodila uklízetet tajně.

s žehlením a pravidelně utírá prach, už dnes neznamená, že je cuchta, která není schopná postarat se o domácnost, a místo toho dělá kariéru. Většina klientů naší agentury patří ke střední třídě – jsou to lidé, kteří si spočítali,

NĚKTERÉ ŽENY úklid nestihají – patříte-li mezi ně, sezeňte si hospodyně

vzpomíná: „Jednou jedinkrát, hned když jsme začínali, se nám stalo, že hospodyně kradla. Klientovi v Plzni se ztratily ze šuplíku peníze. Jela jsem tam a po domluvě s klientem jsem se v bytě objevila právě v době, kdy tam hospodyně chodila uklízet. Jak mě viděla, došlo jí, že je zle, a ani se nepokoušela zapírat. Rozplakala se, že má soukromé problémy, opustil ji manžel a potřebovala peníze. Okamžitě jsme s ní ukončili spolupráci. Bylo mi jí líto, ale potřebe se přece nedají řešit krádeží! Kdyby ta hospodyně zavolala mně nebo své přímé nadřízené, raději bychom ji založily, než aby okradla zákazníka.“

Po této zkušenosti se Bára začala zajímat, co dalšího by mohla pro bezpečí klientů udělat – kromě toho, že hospodyně musí dodávat výpis z rejstříku trestů a projít speciálním psychotestem, který by chorobnou zlodějku odhalil. „Dostala jsem radu, aby nám hospodyně podepisovaly čestné pohlášení, že nemají spáchán žádný přestupek.

Protože přestupy do 5000 korun škody se do trestního rejstříku nezaznamenávají, ty se dají zjistit jen na městském úřadě v místě, kde byl přestupek spáchán. Jestliže žena, která se u nás uchází o práci hospodyně, žije v Řevnicích, mohu sice jet na tamní úřad, ale oni mi nebudou schopni říct, že před rokem v Ostravě ukradla dvě mydla. Takže nám nové hospodyně podepisují čestné prohlášení, že ani ony, ani členové jejich nejbližší rodiny nespáchali žádný přestupek, a ručí nám za to pokutou a samozřejmě i trestně. Protože se může stát, že jejich dítě spadne do drog a maminka se mu bude snažit pomoci,“ říká Bára s tím, že agenturu Hospodynky založila nejen kvůli svému výdělku, ale i proto, že chtěla pomáhat ženám bez zaměstnání – což ale neznamená, že příjme uchazečku, z níž ucítí alkohol nebo jí v psychotestu vyjde, že nesnese kritiku.

Vyhnete se tykání

Bára svým hospodyním nedoporučuje, aby si se svými chlebodárci tykaly: „Vím, že se to děje, ale není to dobré. Jakmile se hospodyně se zákaznicí příliš sprátelí a potykají si, může být té paní domu žinatně stěžovat si na její služby, a pak se to bude snažit obejít tak, že zavolá přímo mně.

Tak to má být, ale když já potom zatelefonuji dotyčné hospodyně a řeknu, že by zákaznice byla ráda, aby víc zabrala v žehlení, tak se diví: Jak to? Vždyť nic neříkala! Tím se jejich kamarádství stejně naruší. Když si vy jako zákazník začnete s hospodyní tykat, může se stát, že toho začne zneužívat. Je také obtížnější říct kamarádce, ať tu podlahu vytře pořádně, než o totéž požádat hospodyně, s níž si vykáte.“

Podnikatelka Alena dodává: „My si s Hankou už deset let vykáme, ačkoliv by pro mě nebyl problém něco jí vytknout, i kdybychom si tykaly. Ale dokážu si představit, že pro někoho by to problém byl.

Když jsem pracovala v Bruselu v jedné firmě, její majitelka byla aristokratka a vlastnila několik zámků. Vyprávěla mi, že komorníci a komorné, kteří na jejich zámcích celoročně žijí, se o všechno starají a vědí, kde co je, zatímco ona ne, protože tam nepobývá stále. A aby se nestalo, že začnou mít pocit, že jim

to tam patří, vyřešila problém už předem tak, že je všechny oblékla do uniforem. Nosí je stále, i když ona v tom sídle právě nemí.“

Jako hadr na holi

Důchodkyně Ivana Gil pracovala jako hospodyně v pražské domácnosti jedné energické podnikatelky. Jednala s ní tak, že Ivana rázné příkazy a kritiku vydržela jen tři čtvrtě roku. Teď se rozmyslí, jestli po trpké zkušenosti ještě vůbec někdy bude mít chuť na pozici hospodyně pracovat. „Působila

HOSPODÝNKY.CZ Báry Černé mají po republice několik poboček

jsem už dřív v Německu jako hospodyně a pečovatelka, a byť Němce jinak nemám moc ráda, jedna věc se mi na nich líbí: Považují si člověka, který umí pracovat. Ať je to doktor, nebo uklízečka. Oni si váží lidské práce. Tady v Čechách jsem nejdřív vyzkoušela dělat hospodyně prostřednictvím agentury, ale to se mi nelíbilo, protože klienti platili poměrně vysoké sumy, z nichž hospodyně dostala třeba 80 korun na hodinu, což je dost málo. Řekla jsem paní z té agentury, ať se nezlobí, ale že si natolik vážím své práce, kterou se snažím odvádět solidně a pečlivě, že bych se necítila dostatečně odměněna."

Pak Ivana Gil objevila inzerát a zvítězila ve výběrovém řízení na hospodyně v domácnosti majetné podnikatelky. „Uklízela jsem v bytě se dvěma dětmi za 130 korun na hodinu, od pondělí do pátku. Zpočátku mi bylo řečeno, že je jedno, kolik hodin denně tam budu, hlavně ať udělám vše, co bude třeba. Byla jsem tedy pečlivá a následně se dověděla, že mám své povinnosti stihnout za 4, maximálně 5 hodin. Jenže jakmile jdete na nákup, tak, i když pospícháte, nemůžete ovlivnit frontu u pokladny nebo předbíhat, takže vám to zabere alespoň tři čtvrtě hodiny. Další hodina je žehlení... Nedalo se to stíhat, a já jsem to postupně začala řešit tak, že byt jsem v bytě strávila 6 hodin, vykazovala jsem jen ty 4, aby byl klid. Jenže postupně přibyla vaření, každě z dětí jedlo něco jiného, paní domu vyžadovala biostravu, a časem mi k tomu „přihodila“ ještě vaření pro jejího přítele, který v bytě nebydlel. Ten byl ke mně milý, takový shovívavý, ale když byl nemocný, tak marodil v bytě mé zaměstnavatelky a já chřipku, kterou jsem od něj kvůli tomu chytila, pak přecházela. Snažila jsem se vydržet a doufala, že si na sebe zvykneme a ta paní pochopí, že mi nakládá příliš práce. Nejssem – alespoň zatím – pomalá, ale jsem pečlivá, povrchně odvedenou práci neuznávám. Ocenění jsem se nedočkala a několik lidí mi řeklo, ať se na to vykašlu a nenechám se neustále ponižovat. Zhruba po devíti měsících jsem je poslechla,“ povzdechne si Ivana. „Ta paní byla bohužel typ člověka, kterému se nezavděčíte.“

Hospodyně k nezaplacení

Někdy dochází k tomu, že zákazníci požadují po hospodyně tempo, jež není v lidských silách. Bývají to většinou muži, kteří si nedovedou představit, jak který úkon v domácnosti dlouho trvá. „A tak se stane, že chtějí na hospodyně, aby měla všechno za tři hodiny hotové, ač to není vůbec reálné. Tím ženy ubjejí a odrazují. Ony vědí, že musí kmitat, a stejně to nestihnu a že až přijdu příště, zákazník jim to výete,“ říká Bára Černá. Měli jsme jednoho klienta, který si

HOSPODYNĚ IVANA GIL se starala i o naplnění lednice své zaměstnavatelky

BÁRA ČERNÁ v začátcích své agentury sama chodila klientům uklízet, dnes už nemusí

skutečně nedal říct. Jela jsem za ním nejdřív já, poté má kolegyně, do třetice ještě jedna naše velmi zkušená hospodyně, ale nehnuly jsme s ním. Měl dvoupatrový dům, kopu prádla a navíc byl hrozný pedant – nadával i kvůli špatně složeným slipům. Došlo to tak daleko, že jsem smlouvou vypověděla já.“ Naštěstí šlo o výjimku, většinou jsou muži rádi, když se o ně někdo stará. Jako jeden z dalších klientů: „Nesmírně si své hospodyně váží. Je to starší paní, skutečná dáma. Když po čase oznámila, že už se na práci hospodyně fyzicky necítí a přemýšlí o tom, že skončí, zákazník mi volal, ať udělám všechno proto, abych ji přemluvila, že zaplatí cokoli, jen aby do jeho domácnosti dál chodila. Nakonec jsme ji přesvědčili. Samozřejmě v tom hrály určitou roli peníze, ale nezanedbatelné bylo i to vědomí, že o vás někdo skutečně stojí.“

Ani podnikatelka Alena si nedokáže představit, že by její hospodyně Hanka odešla: „Víte, co například dělá? Podle ročních období mi posouvá oblečení ve skříně! V létě mám tříka a trička s krátkými rukávy vepředu a ta s dlouhými rukávy vzadu, a v zimě obráceně. Prostě jednoho dne přijdu ke skříni a zjistím, že se blíží zima! Nebo jiný příklad: Onehdy se Hanka podívala na mou obrovskou knihovnu a řekla mi: „Neměla bych vám v ní udělat pořádek? Zamyslím se a přijdu na nějaký systém.“ A zanedlouho dala odborné knihy do výšky, kam dosáhnu, protože je často používám, designové publikace až nahoru, protože s těmi tolík nepracuju, a beletrie seřadila podle abecedy. Zvláště domácí a zahraniční autory!“

Lucie Hášová Truhelková
hasova@mf.cz